

KONRAD MILLAK
Warszawa

200-lecie Szkoły Weterynaryjnej w Lyonie

Z Ośrodka Historii Medycyny Weterynaryjnej

Nauka i zawód weterynaryjny całego świata z uczuciem żywego wzruszenia obchodzą w roku bieżącym dwóchsetletnią rocznicę powołania do życia pierwszej uczelni weterynaryjnej.

Szeroki zespół nagromadzonych na przestrzeni tysiącleci wiadomości i umiejętności praktycznych z zakresu lecznictwa i opieki nad zwierzętami, zaprawiony przesadami, obarczony uprzedzeniami wkroczył dwieście lat temu na jasną drogę nowoczesnych badań i doświadczeń naukowych, aby przetworzyć się wkrótce w rozgałęzione drzewo nauk weterynaryjnych. Moment wejścia na tę drogę jest związany bezpośrednio z założeniem w 1762 r. Szkoły Weterynaryjnej w Lyonie.

Przypomnimy nieco faktów i dat łączących się z tym faktem.

W 1740 r. kierownikiem Akademii ekwitacji, prywatnej instytucji nauczania jazdy konnej w Lyonie został młody prawnik, pochodzący z klasy społecznej określanej we Francji mianem „noblesse de robe”, *Klaudiusz Bourgelat* (1712—1779). Pomimo prawniczych tradycji

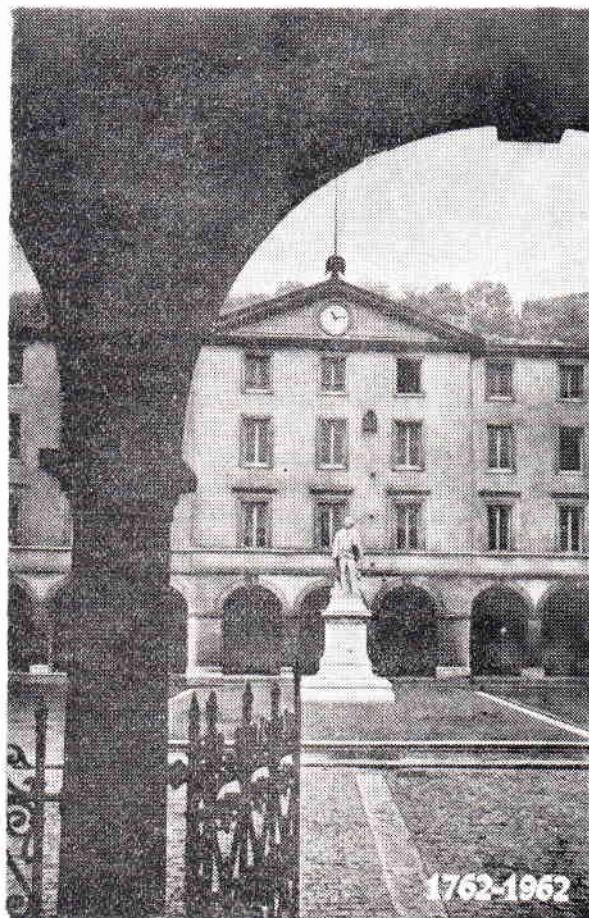
rodzinnych i odbytych studiów, przedmiotem jego szczególnych i najwyższych zainteresowań nie było prawo, lecz — koń. Umiłowanie konia zadecydowało o jego powołaniu życiowym.

W związku ze swoim zamiłowaniem i stanowiskiem zgłębiał istniejące wówczas dzieła, dotyczące wszystkiego co miało łączność z koniem, pisane przez znakomitych koniuszych (écuyers) włoskich, francuskich i angielskich. Im bardziej w nie wnikał, tym więcej stwierdzał w nich braków i błędów, szczególnie w tym co dotyczyło wiadomości o istocie żywej, funkcjach organizmu, odchyleniach od normalnej jego pracy. Błędy kiedyś dopuszczone przez kogoś z autorów były kolejno podawane przez następców jako prawdy bezsporne. *Bourgelat* postanowił poprawić błędy i uzupełnić braki. On napisze nowe dzieło o koniu. Ale o wszystkim będzie mówić wyłącznie „na podstawie wglądu w zwierzę martwe lub żywe, a nie na podstawie przekazanych sformułowań”¹⁾. Decyzję swoją podjął z całym zrozumieniem jej ciężaru. Aby jej dopełnić podjął podstawowe studia z zakresu anatomii, fizjologii i patologii, które przeprowadził pod kierunkiem medyków lyońskich związanych z miejscowym uniwersytetem.

Po tych studiach opracował i wydał w latach 1750—53 dzieło „*Elémens d'hippiatrique*”. W sześciu tomach zawarł zespół wiadomości dotyczących pokroju, anatomii, fizjologii, chorób zewnętrznych i wewnętrznych konia oraz *materiae medicae*. Praca ta stanowiła jakby pierwszy skrót. Rozwijał go dalej, do końca życia, wydając szereg obszernych tomów pod ogólnym tytułem — „*Elémens de l'art vétérinaire*”. Chociaż dzieło to już za życia autora podlegało ostrej krytyce, tym niemniej jeszcze w ciągu połowy XIX wieku było wznawiane i służyło jako podręcznik dla uczniów francuskich szkół weterynaryjnych.²⁾

Już w „*Elémens d'hippiatrique*” *Bourgelat* wypowiedział zdanie, że zamierzający oddać się lecznictwu zwierząt „tylko wtedy zdobędą wystarczający stopień wykształcenia, gdy zostaną założone zakłady (leczenia zwierząt) i otwarte szkoły aby ich wykształcić”³⁾.

Od 1753 r. *Bourgelat* wkładał cały ogromny wysiłek w sprawę obleczenia w żywe ciało swej idei. Wykorzystywał swe liczne związki w świecie nauki. A był przyjacielem *d'Alemberta* i współpracownikiem *Encyklopedii*. Wy-

Cour d'honneur Szkoły Weterynaryjnej w Lyonie z pomnikiem Klaudiusza Bourgelata.

¹⁾ Grogner L. T. Notice historique et raisonnée sur C. Bourgelat. Lyon 1805 s. 44.

²⁾ W Bibliotece Ośrodka Hist. Med. Wet. znajduje się egzemplarz ósmego wydania z 1832 r. *Elémens de l'art vétérinaire*.

³⁾ Leclainche E: Histoire de la Médecine Vétérinaire, Toulouse, 1936, s. 240.

korzystał swój bliski stosunek z wysokim przedstawicielem administracji, lyończykiem *Bertin*, kontrolerem generalnym finansów Francji i 4 sierpnia 1761 r. uzyskał uchwałę Rady Królewskiej Ludwika XV, upoważniającą do założenia w Lyonie prywatnej „Szkoły leczenia chorób zwierzęcych”. Uchwała przyznawała zakładowi jako subsydyum kwotę 50 000 ludwików, rozłożoną na sześć rat rocznych.

Dnia 13 lutego 1762 r. *Bourgelat* otworzył na przedmieściu Lyonu La Guilletière w pomieszczeniu skromnego zajazdu pierwszą na świecie szkołę weterynaryjną. Uczniów nowa szkoła miała sześciu.

Takie są w ogromnym skrócie — początek Szkoły Lyońskiej i sylwetka jej twórcy *Klaudiusza Bourgelata*.

Szkoła lyońska w ciągu pierwszych dziesięcioleci swego istnienia przeżywała liczne trudności. Wielokrotnie była zagrożona zamknięciem. W okresie jednak Wielkiej Rewolucji Francuskiej w 1792 r. zdobyła sobie trwałe podstawy jako uczelnia państwowa, przetrzymała burze wojenne i polityczne, które przeszły nad Francją i światem, rozwijała się i wydatnie współdziałała w rozwoju nauk weterynaryjnych.

Od samego początku swego istnienia była źródłem, z którego czerpali obcokrajowcy, przysyłani przez rządy europejskie na studia nowej dziedziny nauki i w celu zapoznania się z organizacją nowej szkoły. Tu zaznajamiali się z weterynarią lub pogłębiali swe wiadomości między innymi: *Abilgaard*, twórca szkoły weterynaryjnej duńskiej, *Scotti* — organizator pierwszej szkoły austriackiej, *Bojanus* — związany z Polską organizator pierwszej szkoły weterynaryjnej w Wilnie, *Adamowicz* i *Muyschel* — profesorowie Wileńskiej Akademii Medyko-Chirurgicznej. W szkole lyońskiej znaleźli możność zdobycia zawodu niekiedy uczestnicy powstań narodowych, zmuszeni po ich upadku do opuszczenia kraju i pójścia na emigrację.

MDCCLXII — MCMLXII

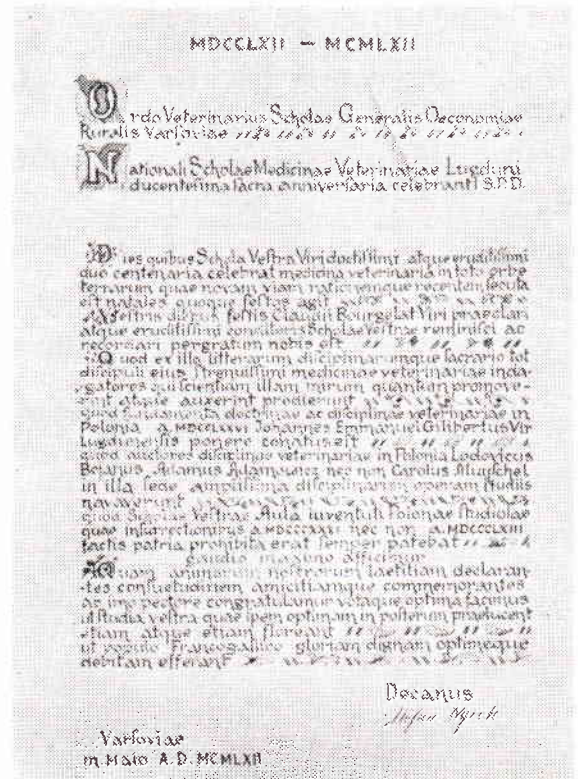
Wydział Weterynaryjny Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Szkołe Weterynaryjnej Narodowej w Lyonie

w dniu Jej dwóchsetletniego jubileuszu który jest jednocześnie dwóchsetletnim jubileuszem powstania nowoczesnej nauki i szkolnictwa weterynaryjnego na świecie

wspominając przesławnego założyciela Szkoły Lyońskiej *Klaudiusza Bourgelat* jego uczniów i kontynuatorów jego zamierzeń którzy utwierdzili i dalej rozwijali i podnosili naukę weterynaryjną

Szkoła lyońska miała wśród swych profesorów wybitnych uczonych jak: *Chauveau*, *Arloing*, *Saint-Cyr*, *Cornevin*, *Lesbre*, *Porchet* i inni, którzy wnieśli duży wkład w naukę.

Adres uroczysty ofiarowany Uczelni w Lyonie przez Wydział Weterynaryjny warszawski.

Szkoła Weterynaryjna Lyońska święciła swój jubileusz w dniach 25—27 maja 1962 r. W związku z jubileuszem Wydział Weterynaryjny Warszawski wysłał na ręce Dyrektora Szkoły uroczysty adres, jako wyraz hołdu weterynarii polskiej dla najstarszej, zasłużonej uczelni weterynaryjnej świata.

Tekst łaciński adresu, jaki został wysłany do Francji jest wolnym, dostosowanym do ducha języka tłumaczeniem tekstu polskiego. Oba teksty mają brzmienie następujące:

MDCCLXII — MCMLXII

Ordo Veterinarius Scholae Generalis Oeconomia Ruralis Varsoviae

Nationali Scholae Medicinae Veterinariae Lugduni ducentesima sacra anniversaria celebranti S.P.D.

Dies quibus Schola Vestra Viri doctissimi atque eruditissimi duo centenaria celebrat medicina veterinaria in toto orbe terrarum quae novam viam rationemque recentem secuta est natales quoque festos agit

Vestris diebus festis Claudii Bourgelat viri praeclari atque eruditissimi conditoris Scholae Vestrae reminisci pergratum nobis est

pomnąc że pierwsze próby nauczania weterynarii w Polsce były dokonane w 1776 roku przez Lyonczyka Jana Emanuela Giliberta

że twórcy weterynarii polskiej Ludwik Bojanus Adam Adamowicz i Karol Muyschel w murach Uczelni Lyonńskiej uzupełniali swe wiadomości z zakresu medycyny weterynaryjnej

że drzwi tej uczelni otwierały się dla emigrantów polskich Powstań Narodowych 1831 i 1863 roku

patrząc na dwóchsetletni wspaniały dorobek Szkoły w zakresie nauk weterynaryjnych składa

wyrazy najgłębszego hołdu i czci

życzenia dalszych osiągnięć dla dobra społeczeństw świata i na chwałę Ojczyzny Francuskiej

M. P.

Warszawa
w maju 1962 r.

Dziekan
Stefan Nyrek

Quod ex illo litterarum disciplinarum — quae sacrario tot discipuli eius stenuissimi medicinae veterinariae indagatores qui scientiam illam mirum quantum promoverint atque auferant prodierunt

quod fundamenta doctrinae ac disciplinae veterinariae in Polonia a. MDCCCLXXVI Johannes Emanuel Gilibertus Vir Lugdunensis ponere conatus est

quod auctores disciplinae veterinariae in Polonia Lodovicus Bojanus Adamus Adamowicz nec non Carolus Muyschel in illa sede amplissima disciplinarum operam studiis navaverunt

quod Scholae Vestrae Aula iuventuti Poloniae studiosae quae insurrectionibus a. MDCCCLXXXI nec non a. MDCCCLXIII factis patria prohibita erat semper patebat

gaudio maximo afficimur

Quam animorum nostrorum laetitiam declarantes consuetudinem amicitiamque commemorantes

ab imo pectore congratulamur votaue optima facimus

ut studia vestra quae spem optimam in posterum praelucent etiam atque etiam floreant ut populo Francogallico gloriam dignam optimeque debitam efferant

L. S.

Varsoviae
m. Maio A.D. MCMLXII

Decanus
Stefan Nyrek

HIGIENA I TECHNOLOGIA ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH

WINCENTY PEZACKI, ZBIGNIEW DUDA,
MARIAN LIPiŃSKI, JÓZEF BARTCZAK

Wolne aminokwasy wędlin surowych

Z Katedry Technologii Mięsa WSR w Poznaniu
Kierownik: prof. dr WINCENTY PEZACKI

Najbardziej istotnym następstwem zmian poubojowych surowców rzeźnych jest postępujące uproszczenie ich budowy chemicznej w wyniku czego — po ewentualnym okresie przejściowego wzrostu — maleje ich biologiczna i kaloryczna wartość odżywcza, a tym samym celowość ich użytkowania. Stosowane współcześnie zabiegi utrwalające i przerobowe nie hamują całkowicie tych zmian, tzn. nie wywołują stanu abiozy surowców rzeźnych. Zabiegi te zwalniają jedynie tempo reakcji chemicznych, które stanowią jedno z zasadniczych ogniw łańcucha przyczyn i skutków zmian poubojowych surowców rzeźnych.

W regularności nakreślonej w ten sposób powtarzalności zjawisk wędliny surowe nie stanowią wyjątku. Zarówno w okresie ich

produkcji jak i poprodukcyjnego przechowywania zachodzą bowiem w nich skomplikowane przemiany chemiczne. W okresie produkcji i przez pierwsze 10—20 dób poprodukcyjnego przechowywania w magazynie nieklimatyzowanym wszystkie te procesy chemiczne wędlin surowych są szczególnie intensywne. W przypadku dłuższego ich przechowywania intensywność tych procesów stopniowo spada lecz nie ulega całkowitemu zahamowaniu. W związku z tym szczyt pożądalności spożywczej osiągają te wędliny po upływie 2—3 tygodni od zakończenia wędzenia. Dłuższe poprodukcyjne przechowywanie wędlin surowych nie znajduje zatem uzasadnienia w przebiegu typowych dla nich procesów biochemicznych.